

naš tednik

LETO XXXII. — Številka 15 10. aprila 1980 Cena 4.— šil. (5 din)
Poština plačana v gotovini Celovec P. b. b.
Erscheinungsort Klagenfurt Verlagspostamt 9020 Klagenfurt

DANES v TEDNIKU

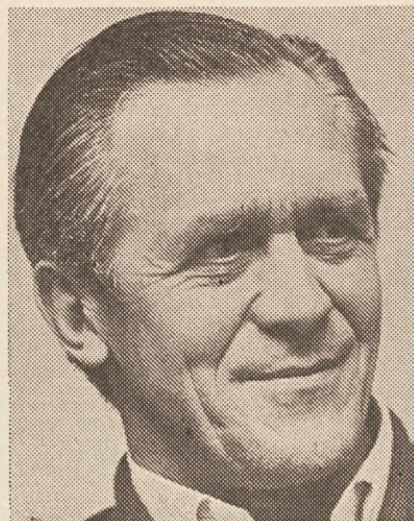
Komentar o
Beogradu
stran 2

Obletnica izselitve
stran 3

Velikonočno
spoznavanje
stran 5

Tinje: praktična
izobrazba
stran 8

Rožek: župan si je precej dovolil na občinski seji



Rožeška mandatarja EL: Lesjak in Lepuschitz

Kreisky na obisku v Beogradu: gospodarstvo, pa tudi manjšine

Volja je sicer bila tu — vendar ne primernih stopnic, da bi na beograjskem letališču izstopila avstrijska delegacija s kanclerjem Brunom Kreiskym na čelu, ki se je mudila od torka do četrta na uradnem obisku v Beogradu. Kancler je hotel varčevati ter je namesto velike DC 9 uporabil za polet manjšo in mnogo cenejšo letalo Fokker, last Lauda-air. V Beogradu za tako majhno letalo ni bilo primernih stopnic, tako da so si po skoraj polurni zamudi pomagali z zabojem, ženske pa so končale polet dobesedno v naročjih Beograjanov.

IZ BEOGRADA POROČA
BORUT SOMMEREGGER

V avstrijski delegaciji so poleg kanclerja bili še koroški deželni glavar Wagner in štajerski namestnik deželnega glavarja Sebastian, ker je deželni glavar Niederl raje potoval v Ameriko. Poleg tega pa še nekaj uradnikov. Akoravno so opazovalci že pred potovanjem prerokovali, da bodo gospodarska vprašanja v središču pogovorov, avstrijska delegacija tudi tukaj ni bila srečno sestavljena, saj sta bila navzoča le dva uradniška gospodarska zastopnika. Štajerski Sebastian pa bo v nekaj tednih odstopil...

Gospodarski problemi so zares bili tudi v središču prvega pogovora med Kreiskym in svojim jugoslovanskim kolegom Đuranovičem. Poleg bilateralnih problemov, torej tistih, ki zadevajo obe državi, so se pogovarjali o skupnem nastopu Avstrije in Jugoslavije na tretjih tržiščih; tako med drugim sodelujeta Avstrija in Jugoslavija pri projektu na Kitajskem v višini treh milijard šilingov. Govorilo se je tudi o skupnem nastopu napram EGS in EFTA.

Vrnitev arhivov Jugoslaviji je bila nadaljnja točka. Kreisky: „Še vedno so neupravičeno v rokah Avstrije,“ predvsem Štajerske. Glede predloga KEL o accordinu, torej blagovni izmenjavi med sosednjimi pokrajinami, je dejal kancler dr. Bruno Kreisky pri polnočnem pomenku v ožjem krogu, da si tega ne more predstavljati, da pa bo skušal storiti nekaj za izboljšanje v obmejnih krajih.

Da mora biti manjšina stalno prisotna kot gospodarski in politični subjekt in da ima manjšina svoj pomen v obojestranskih odnosih, je izjavila jugoslovanska stran prav tako pri pogovorih. Jugoslavija da hoče oceniti odnose tudi po položaju manjšin, v ostalem pa poudarja, da je v interesu manjšin, da se le-te borijo za svoje pravice. Jugoslovanska stran je pozdravila tudi pripravljenost Avstrije, da reši odprta vprašanja. Jugoslovanski predsednik zveznega izvršnega sveta Đuranovič je poudaril pomen položaja manjšin in interes Jugoslavije, da skrbi kot nadnacionalna država za svoje manjšine izven državnih mej.

Kreisky je poudaril potrebo skup-

nega nastopanja nevtralnih in neuvrščenih — predvsem pri afganski krizi.

Klofuta za KTZ ...

Pri že omenjenem pogovoru v manjšem krogu je dobil glavni urednik koroškega socialističnega glasila Kärntner Tageszeitung Ernst Primosch klofuto svojega gospoda in mojstra. Primosch je resno in glasno trdil, da je državna pogodba na Koroškem izpolnjena za 99,9 odstotkov. Kreisky odvrne: „Z gospodom glavnim urednikom o tem nočem debatirati,“ tako brez nivoja se mu je zdelo Primoschevo besedičenje.

Jugoslovanski predsednik Josip Broz Tito pa se medtem še vedno bori v ljubljanskem kliničnem centru s svojo boleznijo. Pljučnica je medtem sicer odnehala, stanje pa je naprejšje.

Kancler Kreisky je že v letalu orisal Tita kot veliko osebnost v gibanju neuvrščenih. V zdravljici pa je dejal, da je Tito velik borec za neodvisno Jugoslavijo.

Kreisky je o prvem delu razgovorov dejal, da so z jugoslovanske strani taktno, a jasno izrazili, kako zelo je rešitev odprtih vprašanj manjšin v jugoslovanskem državnem interesu, ker je Jugoslavija zgrajena ravno na sodelovanju narodov in regij.

NSKS in ZSO bili v Beogradu: potrjena stališča o zaščiti manjšin

- Predsednik jugoslovanskega zveznega izvršnega sveta Vese- lin Đuranovič je sprejel v petek preteklega tedna delegacijo koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov v Beogradu, ki sta gostitelja informirali o trenutnem položaju obeh manjšin v Avstriji.

Ugotovljeno je bilo, da sta obe manjšini resno ogrožni v svojem obstoju, kajti člen 7 ni izpolnjen in pomeni zakon o narodnih skupnostih poskus revizije jasnih določil avstrijske državne pogodbe.

Obe manjšini sta zato tudi pozdravili zaključno sporočilo o obisku jugoslovanskega zunanjega ministra Vrhovca lani na Dunaju, v katerem je jugoslovanska stran

priznala, da člen 7 ni izpolnjen in obljubila, da bo podzvela korake za obstoj in razvoj slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Štajerskem in Gradiščanskem.

Jugoslovanski ministrski predsednik Đuranovič je poudaril, da zajema manjšinsko vprašanje prostor v bilateralnih odnosih med Avstrijo in Jugoslavijo. Jugoslovanska stran ocenjuje, da ne more biti govora o neki izpolnitvi člena 7, temveč da pomeni sedmojuljska zakonodaja revizijo in ne izpolnitev državne pogodbe. Zaradi tega podpira tudi zahteve slovenske in hrvaške manjšine, izražene v operativnih koledarjih in meni, da bodo v dobrih odnosih med Avstrijo in Jugoslavijo postavljeni pogoji

za reševanje še vedno odprtih vprašanj.

Manjšinsko vprašanje bo po besedah jugoslovanskih sogovornikov tudi bistveno prisotno na uradnem obisku avstrijskega zveznega kanclerja dr. Kreiskega v Beogradu, poleg ekonomskega in političnega sodelovanja med državama in v mednarodnih odnosih.

Delegaciji koroških Slovencev — v njej sta zastopala Narodni svet koroških Slovencev predsednik dr. Matevž Grilc in podpredsednik mag. Filip Warasch, ZSO pa predsednik dr. Franci Zwitter in tajnik dipl. inž. Feliks Wieser — ter gradiščanskih Hrvatov je sprejel tudi namestnik jugoslovanskega zunanjega ministra Pešič s sodelavci.

Prvega aprila je sicer bila v Rožeku zadnja občinska seja, vzdušje pa nikakor ni bilo primerno dose-danjemu delu v občinski sobi. Medtem ko je bilo doslej to delo v duhu dobrega sodelovanja, si je zadnjič mladi župan Herbert Schiller privoščil marsikaj, kar bi označili lahko kot „slabo obnašanje“. Nekaj izrekov bi si smel morda dovoliti v svojem glavnem poklicu (rožeški župan je po poklicu učitelj), v občinski sobi pa takih strun ni treba napenjati.

Frakcijski vodja EL Rožek Ludvik Lesjak je vložil vprašanje po sodelovanju občine na letošnjih praznovanjih ob obletnici plebiscita. Župan mu je odgovoril, da se je tedaj nad 59% občanov Rožeka odločilo za Avstrijo in — ker zastopa kot župan večino občanov — bo zato sodeloval pri teh slavjih. Pozabil je očitno, da so v teku desetletij preusmerili na Koroškem to praznovanje v očitno gonjo proti koroškim Slovincem (samo zategadelj se je odbornik EL pozanimal za načrte sodelovanja pri slavju); pozabil pa je tudi, da kot župan ne zastopa večine občanov, temveč vse. Večino bo zastopal kot frakcijski vodja kakšne stranke, župan pa je za vse — kot je to v svojem nastopnem govoru lepo povedal.

Drugo vprašanje Ludvika Lesjaka se je nanašalo na občinski list „Rosegger Nachrichten“, ki ga izdaja občina Rožek. Pred izidom tega lista — ki je zelo redek pojav na občinski ravni cele Koroške — se je govorilo tudi v občinski sobi o možnosti sodelovanja vseh frakcij pri tem listu, zdaj pa izide list za listom in ga vsaj odbornika EL še le vidita, ko jima ga prinese poštar domov. Župan rezko: To je uradni list! Kam pridemo, če bi na uradnem listu vsi sodelovali. Tudi Vi imate svoj list, nad katerim se ne hudujem, čeprav bi mogel, če bi hotel!“ Tudi tu se moti mladi župan. Informacijski list „Rožeške informacije/Rosegger Informationen“ je frakcijski list EL, „njegov“ list pa izdaja občina, ki jo sestavljajo tu-

di volilci EL, ÖVP in SPÖ. Zanimivo bo, kdaj bo uradni občinski list kaj objavil tudi o kulturnem delu društva „Peter Mrkovič“ in kdaj bo objavljen prvi članek v slovenščini — ko je Rožek celo po sedmojuljski zakonodaji dvojezična občina!

Sicer je bil na dnevnem redu obračun preteklega leta, pri katerem je spodletela nadebudnemu županu formalna napaka: razrešnico bi moral predlagati predsednik kontrolnega odbora Ludvik Lesjak (EL), prehitel ga je odbornik ÖVP, kar po splošnem občinskem pravilniku (AGO) ni pravilno. Župan nato: Prisiljen sem, da tako postopam.

Občina Rožek bo letos praznovala 50-letnico poimenovanja vasi Rožek v trg. V ta namen pripravljajo praznično publikacijo, ki pa bo „del občinskega lista“ in zato tudi nedostopna ostalim frakcijam.

Osebjem za otroški vrtec so ponovno potrdili — čeprav je v dvojezični občini enojezičen. Poslopje za strojni park bodo zidali v bližini pokopališča. Podjetje Kofler z Zilje bi se rado naselilo v rožeški občini in je zaprosilo za podporo, ki se mu bo nudila le v priporočilih za subvencije pri deželni vladi, ne pa v gmotni podpori iz občinske kase.

Občina Rožek je v zadnjem času marsikaj izpeljala, kar ni zraslo na županovem zelniku. Na primer sklep lastnega poslopja za strojni park, gradnja čakalnice pri avtobusnih postajah, zboljšanje poti z Brega v Dule, poživitev kulturnega dela in ne nazadnje izdajanje informacijskega lista itd. je predlagala prav EL Rožek v svojem volilnem listu v igredi 1979 — občina je te predloge izpeljala. Lepo in prav, da se stvarno dela v občinski sobi, škoda je le, da se je v zadnjem času prav po za-slugi župana tako poslabšalo. Ozirati bi se župan moral po zveznem predsedniku Kirchschrägerju, ki ni predsednik „za večino“, temveč za vse. FK

Beograd: izjave o manjšini

V manjšinskem vprašanju da je treba še marsikaj storiti in je Avstrija pripravljena nekaj storiti v ta namen, je dejal Kreisky. Odnosi z Jugoslavijo so ravno v tem delu Evrope, kjer morajo vsi prenesti, tako fundamentalnega pomena, da pomeni moteč element dejstvo, da so manjšinski zastopniki mnenja, da še ni vse izpolnjeno. Določila člena 7 da so takšna, da jih vsak more razlagati na svoj način. V zvezi s sosveti je dejal kancler, da zastopniki manjšin njihovega pomena niso prav spoznali. Če pa bodo popravljene določene šib-kosti zakona, pa se pričakuje, da bodo manjšine šle v sosvete.

Glede „domovinske zvestobe“

koroških Slovencev je ugotovil kancler, da se veseli, da more ugotoviti, da so pripadniki teh narodnostnih skupin zavzeti člani države ter državi dajejo to, kar ji pripada.

V intervjuju za ORF je Kreisky napravil sprehod po velikem svetu: Dejal je, da trdno veruje, da bi se ob smislu za realnosti dalo manjšinsko vprašanje pametno rešiti. Manjšine da mislijo v njihovem, malem svetu ter so občutljive za malenkosti in zaskrbljene, da bi bile priznane. Pred ozadjem velikih problemov v svetu da je manjšinsko vprašanje „najmanjša malenkost“.

ZDA—IRAN: ZAOSTRITEV

Iranski diktator Homeini je odločil, naj ostanejo ameriški talci v rokah radikalnih študentov, ki so zasedli veleposlaništvo 4. septembra lani. S tem je razbil tudi morebitni uspeh pogajanj med Banisadrom in Ghotbzadehom ter nadškofom Kapudžijem o predaji talcev revolucionarnemu svetu. Predsednik Carter je zato prekinil diplomatske odnose z Iranom in napovedal nadaljnje povračilne ukrepe. Zaostril pa se je tudi položaj na iransko-iraški meji; iz spopadov se utegne izčimiti prava vojna.

PALESTINSKI TEROR

Na velikonočni ponedeljek so napadli teroristi „Arabske osvobodilne fronte“, ki jo podpira Irak, izraelski kibuc Mizgav Am ob libanonski meji. Teroristi so hoteli doseči izpustitev 50 zaprtih Palestincev, protestirali pa so tudi proti potovanju egipčanskega predsednika Sadata v Washington. Izraelske čete so kibuc osvobodile, vseh pet teroristov je padlo, tudi trije prebivalci kibuca so bili mrtvi. Vprašanje pa je, kako je uspelo teroristom vdreti v močno utrjeni kibuc.

SOVJETI V VIETNAMU

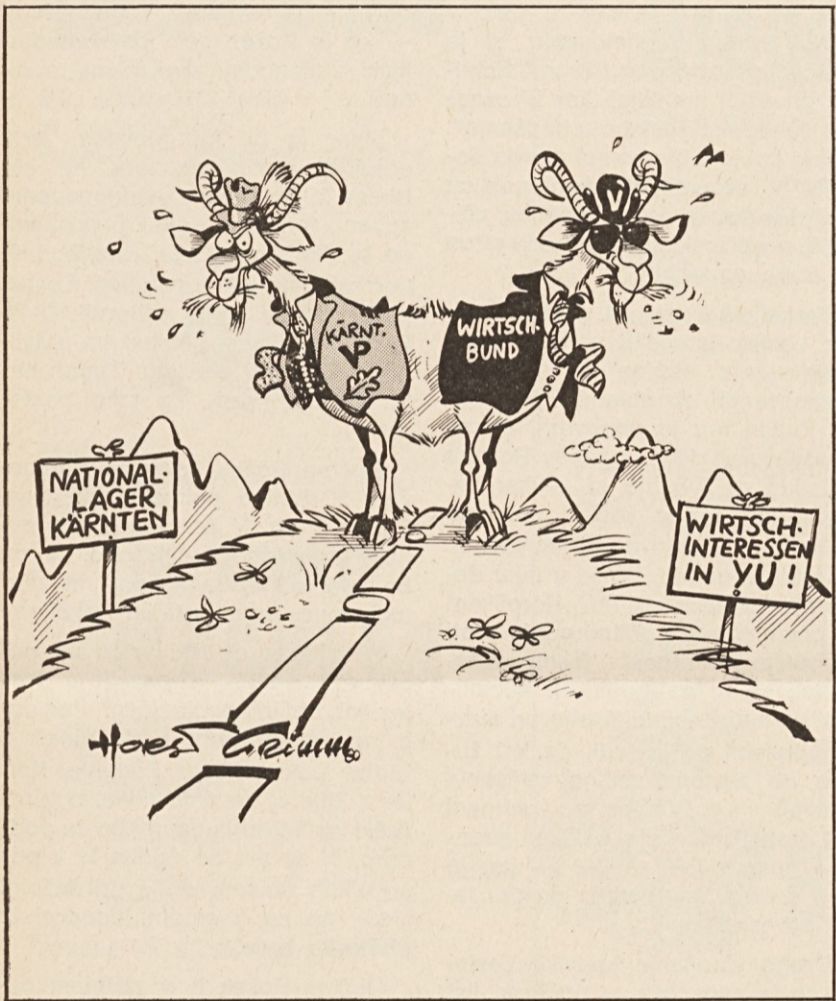
Po pisanju britanskega časopisa „Daily Telegraph“ je zasedlo kakih tri do štiri tisoč sovjetskih vojakov nekdanja ameriška oporišča v Južnem Vietnamu. S tem da hoče utrditi SZ svoj vodilni položaj v Vietnamu, pridobiti pa si hoče še večji vpliv v južnovzhodni Aziji. Kakor poročajo vietnamski begunci v Hongkongu, na katere se britanski časopis sklicuje, narašča med vietnamskim prebivalstvom negotovanje zaradi čedalje hujšega sovjetskega vmešavanja.

KUBA: POLITIČNI BEGUNCI

Naval kakih 10.000 Kubancev, ki hočejo zaprositi za politični azil, je povzročil na območju peruanskega veleposlaništva v Havani katastrofalne razmere. Kubanske oblasti so sicer sporočile, da lahko vsi ti ljudje zapustijo domovino, če jim Peru da politični azil in tudi sam zagotovi sredstva za prevoz. Zaradi hudih gospodarskih razmer je zapustilo v zadnjem času veliko Kubancev svojo domovino. Konec prejšnjega tedna je bil Heinz Fischer, šef poslancev SPÖ, Castrov gost.

DUNAJ: ZAKON O UNIFORMAH

Ker se zadnje čase zmeraj pogosteje pojavljajo v javnosti „borci“ z SS-ovskimi in podobnimi uniformami, so predlagali socialistični poslanci v državnem zboru, da bi razširili ustrezn zakon iz leta 1960. Po tem zakonu je prepovedano nositi in razkazovati nacistična znamenja; zakon naj bi zajel tudi uniforme prepovedanih nacističnih organizacij. Čudno pa je le to, da se kljub jasnim zakonskim določilom lahko zbirajo bivši SS-ovci v Kameradschaftsbundu (Kameradschaft IV) in podobnih organizacijah.



Čudni gams na Karavankah — tako vidi Horst Grimm v KTZ dvojično politiko ÖVP.

Seminar dvojezičnih učiteljev

Že leta prireja Republiški komite za vzgojo in izobraževanje iz Ljubljane v SR Sloveniji skupno z Zvezo slovenskih izobražencev seminarje za koroške učitelje na dvojezičnih šolah in za učitelje slovenščine. Letos so se zbrali koroški učitelji pod vodstvom nadzornika Rudija Vouka, vodja manjšinskega šolskega oddelka pri Deželnem šolskem svetu, na cvetno nedeljo v Ajdovščini, upravnem in gospodarskem središču gornje Vipavske doline. Zaradi nedavno sklenjene pogodbe med Jugoslavijo in Avstrijo je letos tudi DŠS kot pristojna koroška šolska oblast soprispeval k seminarju.

Važno je primerjati pouk slovenščine na osemletkah v SR Sloveniji z možnostmi in načinom na Koroškem. Zaradi tega so udeleženci prisostvovali pouku slovenščine na osnovnih šolah v Ajdovščini in Vipavi. Z Živo Grudnovo in Emidijem Sušičem iz Trsta pa so razpravljali o psiholoških in socioloških vidikih na narodnostno mešanem ozemlju. Vipavska dolina s svojo okolico spada med najlepše pokrajine Slovenije, pesnik Simon Gregorčič jo je imenoval v svoji pesmi „Nazaj v planinski raj“ „deželo rajsko milo“. Nekako v sredini Vipavske doline je utrjeni Vipavski križ, s svojimi 200 prebivalci najmanjše mesto v Sloveniji. Tam je deloval Janez Svetokriški, zelo znan po svojih pridigah. Na žalost pa je to čudovito lepo naselje načel čas, ki je spletel še hujšo usodo Šta-

njelu na Krasu. Štanjel je bil močno porušen med drugo svetovno vojno, ker so se tam najprej utaborili italijanski fašisti, potem pa še nemški nacisti. Obe naselji obnavljajo; dela pa seveda požirajo mastne denarje. Obnovili pa so gradič Zemono pri Vipavi.

Vipavsko dolino, z njo pa celo Primorsko, Kras, Goriško in dolino Soče, so po prvi svetovni vojni zasedli Italijani, ki so ostali gospodarji do kapitulacije leta 1943. Od leta 1943 do 1945 so tam divjali nemški nacisti. Upor Slovencev proti potujčevanju je zahteval krut davek, ki je bil najbolj krvav med drugo svetovno vojno. V Ajdovščini so 5. maja 1945 ustanovili prvo slovensko vlado. V Ajdovščini so si udeleženci ogledali tekstilno tovarno Tekstina in Pilonovo galerijo. Veno Pilon (1896—1970) je bil

znan slovenski slikar, ki je skoraj 40 let preživel v Parizu; pokopan je v rodni Ajdovščini. V Pilonovi galeriji so se srečali tudi s pisateljem Danilom Lokarjem, starim 88 let, ki je začel objavljati šele pred kakimi 30 leti, ko je odšel v pokoj. Korošce je sprejel tudi ajdovski župan in razložil razvoj in probleme občine. Zelo zanimiv je bil ogled vinske kleti v Vipavi, največje v Sloveniji. Vipavska slovi zlasti po vinih Barbera, Merlot in Rebula ter po sadju; velik del tega sadja predelujejo v sadnolikerskem kombinatu Fructal v Ajdovščini.

Seminar sta odprla Majda Poljanškova, predsednica Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje in nadzornik Rudi Vouk; iskrena hvala pa velja tudi avstrijskemu generalnemu konzulu v Ljubljani Walterju Lichemu za obisk v Ajdovščini, Petru Winklerju, namestniku predsednika RKVI, Mileni Markičevi, samostojni svetovalki v RKVI za šolstvo narodnosti in za stike s slovenskim šolstvom v zamejstvu, za odlično organizacijo, Miroslavu Nakrstu, predstojniku Zavoda za šolstvo SRS v Novi Gorici, vodstvom osnovnih šol v Ajdovščini in Vipavi, ajdovskemu županu in vsem, ki so kakorkoli omogočili ta seminar, poučni izlet in ogled kulturnozgodovinskih zanimivosti v okolici ter obisk v raznih podjetjih.

Danes se je iz Jugoslavije vrnila uradna avstrijska delegacija. V njej so bili deželni glavar Leopold Wagner in namestnik štajerskega glavarja Sebastian, ki je nadomestoval štajerskega deželnega glavarja Niederla. Tako so delegacijo, ki se je po programu srečala z najvišjimi jugoslovanskimi državnimi in partijskimi organi, sestavljali člani SPÖ. To je prva posebnost sestava delegacije, druga pa, da sta bila v trinajstčlanski delegaciji samo dva gospodarstvenika na ravni uradnikov.

Če sedaj nekoliko pogledamo ozadja, opazimo, da se ÖVP v zadnjem času krčevito brani „očitkov“, da ima gospodarske stike z Jugoslavijo. Distanciranje čisto normalnega procesa, ki ga predvsem želijo krogi industrije, dosega v zadnjem času že prav groteskne oblike. Omenim naj le svojstveni nastop deželnega šefa ÖVP Knaflo, ki je na otvoritvi sejma Alpe-Adria prav iz Ljubljane očital socialistom, da imajo gospodarske stike z Jugoslavijo. Knaflovi napadi so na Koroškem sprožili pravi val distanciranja, tako, da so v Celovcu celo prekinili sejo vlade. Med zaseda-

TEDNIKOV KOMENTAR



Cincanje ne prinaša ničesar

BORUT SOMMEREGGER

TEDNIKOV KOMENTAR

njem vlade so klicali na „zgovor“ pristojnega ministra Staribacherja, ki je preplašenim Korošcem dal vedeti, da o kakršnihkoli gospodarskih stikih med Avstrijo in Jugoslavijo ne more biti govora. Staribacher je pomirjeval Korošce, da so vsi pogovori potekali le na ravni uradnikov in da avstrijski ministrski svet še ni razpravljal o vsebini razgovorov. Tekmo v distanciranju je zaključil nato še deželni glavar Wagner, ki je izjavil, da mu o gospodarskem sodelovanju ničesar ni znano in da tudi ne šteje med „intenzivne zagovornike“ gospodarskega sodelovanja.

Tudi ob tem obisku ni pričakovati, da je Wagner postal v treh dneh „intenzivni zagovornik“ gospodarskega sodelova-

nja, tudi ni pričakovati, da bo sta oba uradnika dosegla pomembne gospodarske dogovore. Največja opozicionalna stranka si očitno tudi ne pričakuje odločilnih rezultatov. Dejstvo, da je Niederl ostal doma, je dovolj zgovorno. S tem prepušča Kreiskemu zunanjo politiko, gospodarski razgovori predstavnikov njegove stranke pa se bodo verjetno nadaljevali brez tistega hrupa, ki ga Knafel potrebuje za nemške nacionaliste v svoji stranki. S tem pa nastaja videz, da je šel Kreisky in še posebej Wagner le na turistični izlet. Skrajni čas pa je, da se ta diletantizem v sodelovanju obeh držav konča. Parole nemških nacionalistov, ki vidijo ob vsakem kooperiranju v nevarnosti domovino, izven Koroške itak

polagoma nihče ne jemlje več resno.

Z vsi resnostjo pa je treba povedati, da Koroška zaostaja v blagovni izmenjavi z Jugoslavijo daleč za ostalimi zveznimi deželami, čeprav je mejna dežela in bi bilo pričakovati, da prednjači. Uravnovešena blagovna izmenjava pa pomeni tudi gospodarsko stabilizacijo in ojačitev področja, ki ima med drugim največjo brezposelnost v Avstriji. Vendar je za Koroško tipično, da o teh problemih nihče ne govori. Javila se je edino KKL, ki predlaga za Koroško posebno pogodbo, slično tako imenovanemu „accordinu“. Accordino je pogodba, ki urejuje blagovno izmenjavo med Italijo in Avstrijo in ima odločilen pomen za ohranitev gospodarske in nacionalne samostojnosti Južnega Tirola.

Počasi se bodo morali tudi koroški politiki in gospodarstveniki zavedati, da zagura lahko le odprta meja in tesno sodelovanje prebivalstva z obeh strani meje gospodarsko perspektivo dežele. Sodelovanje pa mora stati na trdih temeljih pogodbe, ne pa na nekem cincanju, kot ga doživljamo.

Kirchschläger: harmonično sožitje bogati skupno domovino

K ukinitvi sodnijskih postopkov proti petim koroškim Slovincem je Slovensko prosvetno društvo „Kočna“ pisalo zahvalno pismo zveznemu predsedniku dr. Rudolfu Kirchschlägerju. V pismu društva, ki sta ga podpisala predsednik dr. Valentin Inzko in tajnica Amalija Feinig, društveniki pišejo, da se posebno zdaj zahvaljujejo, ko mora prenesti zvezni predsednik vrsto nekvalificiranih napadov.

Pismu je bila priložena tudi kasete s pesmimi moškega zbora SPD „Kočna“. V svojem odgovoru je dr. Kirchschläger zapisal, da se posebno veseli lepih posnetkov slovenskih koroških ljudskih pesmi. „Pri poslušanju pesmi,“ je odpisal dr. Kirchschläger, „lahko prav občutimo, kako bi bogatilo harmonično sožitje posameznih narodnih skupnosti kulturo skupne domovine.“

FRANC RESMAN:

Naša nasilna izselitev 14. aprila 1942

„Naprej moramo“

Ko se začne po zimskem počitku delo na polju, mi gre spomin vedno spet nazaj v čas druge svetovne vojne, na vigred leta 1942.

Neki večer sem stal z očetom pred hišo in gledala sva v planine zahodno od Jepe. Pa mi pravi:

„Poglej, kako je nebo rdečkasto. Tako je zgedalo, ko so v zadnji vojni v Galiciji gorele vasi. Da le ne bi bilo v Kranju tudi kaj takega. Stric je pisal, da so Nemci na Spodnjem Štajerskem spraznili pas tridesetih vasi in vse odpeljali. Vojna pač prizadene najbolj preproste ljudi!“

Še sva gledala nekaj časa

Meni se je posrečilo, da sem se zmuznil mimo vogala hiše in povedal stricu trpko novico. Ta je šel z mano in dobili smo razsodno pomoč in skušali rešiti, kar je bilo najbolj potrebno.

Že smo bili skoraj pripravljeni za odhod, ko je pokleknila babica na prag hiše in zaklicala policajema: „Ustrelite me, jaz ne grem naprej!“

Osupljen sem jo gledal. Stric in oče sta zahtevala zdravnika. Saj babica ni bila sposobna za na pot, posebno še, ker nobeden ni vedel, kam nas bodo zavlekli. Ker pa je morala biti hiša prazna, smo jo onemoglo spravili v stričevo hišo.

„NAUČILI BI SE PRAVOČASNO NEMŠKO!“

(Iz spominov Franca Resmana star.)

Tako se je bližal 14. april 1942. Bilo je okrog 5. ure zjutraj, ko zaslišim zunaj pred hišo korake. Žena vstane in gre gledat. Takoj se vrne, a z dvema policajema. Ko me eden teh vidi v postelji, zakliče: „Auf, auf!“

Iznenaden in začuden mu odvrnem: „Saj je še čas, kam se tako mudi?“ A ta samo še enkrat ponovi: „Auf! Sie sind verhaftet!“ (Vstanite! Aretirani ste!)

To me je seveda takoj vrglo iz postelje in vprašal sem

ga, kje ima zaporno povelje. Pa mi odvrne, da mu tega ni treba, ker je od Gestapa (SD) in da bo z mano cela družina izseljena. „No, še lepše!“ mu rečem. — Žena je medtem zbudila otroke in začel se je jok in vrišč. — Jaz pa vržem pred policaja priznanje, ki sem ga dobil od Gauleiterja Bürckelna, ker sem bil v komisiji, ko je bilo glasovanje in se je naša občina prav dobro odrezala, rekoč:

„Kako morete dati nam priznanja, ko nas po drugi strani napadate kot lopove!“

Pa odvrne eden: „Bi se naučili pravočasno nemščine, pa ne bi prišlo do tega!“

rdečkasto nebo med Jepco in Maloškim poldnem, a pri tem si nisem mislil kaj posebnega, še manj pa sem kaj hujšega slutil.

Velika noč je bila ravno mimo in v ponedeljek navrh sem moral po šoli še pridno pomagati, da smo posadili njivo s krompirjem. Prav pridni smo bili do mraka, da smo jo dokončali.

Grenko presenečenje pa je bilo drugo jutro zgodaj zjutraj. Mamin jok in njeni klici so me prebudili. Najprej sem mislil, da se je pripetila kaka težka nesreča, ali je morda nenadno umrla babica, ki je bila stara že blizu osemdeset let.

NAPREJ MORAMO

„Naprej moramo!“ je klicala, a doumel sem šele pozneje, kaj hoče povedati, ko sem zagledal policaja s puškami in očeta. Bil je šele napol opravljen in se sila razburjen prerokal z njima. „Povejte mi, kako naj spravim desetčlansko družino v pol uri na pot!“

Mi pa smo se počasi začeli pomikati proti vasi — vsak obložen s punkeljcem in šolsko torbo, napolnjeno z našim skromnim imetjem.

Spravili so nas v star avtobus, kjer so nas čakale že znanе družine. In ko nas je avtobus odpeljal in odhajal naš dom, je oče še zaklical: „Poglejte, kje ste bili doma, saj ne vemo, kam bodo šli z nami in kdaj ga bomo spet videli!“

Dostikrat sem se v zadnjih, skoraj štirideset letih vozil po isti poti v Celovec, koder so nas odvedli za leta v pregnanstvo. In še dolga leta, ko sem po zlomu nacizma živel v mestu, sem se ogibal poti proti Žrelcu. Šele ko so moji otroci dosegli tista leta, ko so nas odvedli, sem se premagal in šel gledat, kaj je ostalo od tistega taborišča, kamor so nas najprej nagnali.

TABORIŠČE V ŽRELCEU

Mogočen drevored proti Žrelcu, same več sto let stare lipe

„Poglejte še enkrat, kje ste bili doma!“ — Tratnikov dom v Ledincih.



še vedno stojijo. Taborišče pa je že dolgo propadlo in na njenem mestu stojijo moderne delavnice Philipsovega koncerna. In vedno še, ko pridem tam mimo, se spomnim, kako so nas raztovorili na peščeno dvorišče z bodečo žico ograjenimi in zastarženimi barakami.

Stali smo nekaj časa z našo skromno revščino v pesku in gledali okoli sebe. Pa so nam pozno popoldne le odkazali že precej zanemarjeno barako. Znotraj, v precej velikem prostoru — ni bilo nobene oprave — ne mize ne stola. Le za dobro ped visoka pregraja iz surovih desk, kamor je bilo mogoče se tudi vsesti, je ločilo ležišče. To naše prvo ležišče je bilo nastlano s slamo in brez vsake odeje. Tako smo na večer posedli in polegli eden poleg drugega. Doumel sem, kako smo postali revni. Dosti slabše se se mi je zdelo, kot so živeli nekdanj prosjaki, ki so hodili pri nas doma mimo. Ti so še vedno bili deležni tople večerje, preden so se v zimskem času vlegli na slamo v toplen hlevu. Stiskali smo se drug k drugemu, in vedno, ko se je kateri prebudil, je pogledal plašno okoli sebe. Koj zraven nas sta sedela ugleden gostilničar in njegova žena z družino. Tako lepo urejen dom so imeli. Vedno je bilo vse v najboljšem redu. Pa so prav tako kot največji reveži čepeli v slami in čakali, objokani in preplašeni, sila dolgo noč prihodnjega nesigurnega jutra.

V HLADNI NOČI V NEZNANO

Kako je potekel drugi dan, ne vem več prav. Le dolgo čakanje v vrsti z našimi culami in klicanje imen mi je ostalo v spominu. In tiho korakanje v sivem večeru mimo starih lip Žrelskega drevoreda na Rudolfovo železniško postajo. Porinili so nas v vagon. Spet čakanje, klicanje imen in štetje, če smo vsi tukaj. Po dolgem se je počasi začel pomikati vlak in nas odvedel v temni in hladni noči naprej od doma.

Vožnja se je vlekla. Splezal sem v prtlačnik in skušal spati.

Prebudil sem se, ko smo se peljali skozi Beljak. In spet, ko smo vozili skozi predore Visokih Tur. Ko je vozil vlak v sivem jutru preko nekdanje meje v Nemčijo, smo bili že vsi budni. Prvič sem videl očeta obupanega. V Münchnu smo dobili melisen čaj za zajtrk in malico obenem. Naprej je šlo preko Augsburga in Donave.

Wassertrüdingen — dolga pot na Hesselberg, na sveto goro Frankov, — in ker nas je bilo tam preveč, je bilo drugo jutro spet slovo od znancev in solze

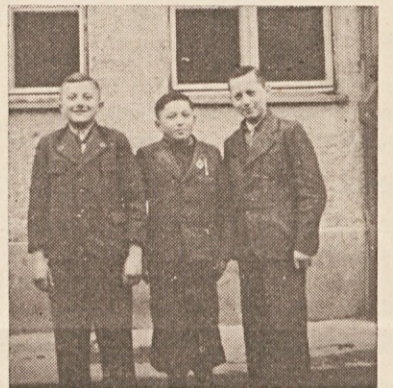
ve. Živimo tjavdan... Kaj kmalu pišite, ker zelo težko čakamo na pošto in smo radovedni na domače novice.

GOVORITI SMEMO SAMO NEMŠKO

Ponoči spimo par ur, bedimo in govorimo, pa spet zadremamo. Je precej trdo. Prav bi bilo, ko bi začeli otroci hoditi v šolo, sicer bodo precej zamudili... Nekoliko že še pišejo, a najraje letajo okrog ali igrajo karte. Moški pripravljajo vrt in so ob večerih že zapeli slo-



Del naše družine v Hagenbüchachu



Prijatelji v Eichstättu

in prva pesem: „Oj hišica očetova, Bog živi te!“

TABORIŠČE HAGENBÜCHACH

Na postaji v Hagenbüchachu nas je sprejel častnik v črni uniformi in nas vodil k sotrpinom v novo taborišče. Molčje in preplašeni so nas sprejeli. In ostali smo tukaj dobro leto, v sobi s petimi enonadstropnimi posteljami, z mizo in dvema stoloma.

Kaj pa sta občutila oče in mati in kako upanje na vrnitev domov je bilo v njih, pa naj pove pismo, ki sta ga pisala prve dni bolni babici in teti:

Predragi! — Trenutek, katerega ne pozabimo, nas je iztrgal od doma in dragih, a upanje še tli v nas in če je božja volja, se še vidimo. Zato držimo glave pokonci, eni in drugi, pa čeprav pridejo trenutki, da bi skoraj omagali. Bog naj nas ohrani pri zdravju kakor tudi vas vse. Tujina je kruta in usoda človeka je čudna. Pa kaj hočeš, moraš si vse iztrpeti iz gla-

venske in tudi nemške pesmi. Pa so nam oblastniki zapovedali, da smemo govoriti le nemško...

Bodite še enkrat prav prisrčno pozdravljeni in potolaženi od nas vseh — vaša Trezej.

Draga mati! — Bodite kakor Katrej srčno pozdravljena. Ne pustite se podreti od sile udarcev. Glejte, saj je Mater vseh mater tudi morala skozi trpljenje križevega pota — do vstajenja. Saj je tukaj le dolina solz. Bog pa vodi vse po svoji poti in ne vemo vnaprej, za kaj je bilo vse prav. Ostanite zdravi in močni in dokler nas bo spremljala vaša molitev, nam ne bo sile. — Sem bil Martinovega obiska tako presenečen, ko je sredi noči potkal na okno, da mi ni prišlo na misel, da bi šel vsaj črno z njim do Fürtha, ko je moral tam dobre tri ure čakati. Vidim, da tudi mene zapuščajo živci. Zdaj delam vsak dan na žagi v vasi, delo ni pre-

(Nadaljevanje na 5. strani)



Sola v taborišču



Matere pripravljajo večerjo



Izseljenci na Hesselbergu



V taborišču Frauenaurach

O temi „izobraževanje“ nima svoje filozofije. Vseeno je Jože Kopeinig šef najbolj znane in danes brezdvomno najbolj potentne izobraževalne ustanove, ki je na razpolago koroškim Slovencem v njihovem materinem jeziku — Doma prosvete v Tinjah. „Sem bolj praktik in ne teoretik,“ zatrjuje Kopeinig v pogovoru z Našim tednikom.

novati seminarje, predavanja in tečaje z gospodarsko tematiko. Analiza gospodarskega stanja južne Koroške in še posebej koroških Slovencev v zgodnjih sedemdesetih letih je bila tudi

ne ponudbe za razne starostne in interesne skupine. Paleta ponudb zaokrožijo še dopustniški programi v sodelovanju z zavarovalnimi zavodi — predvsem številne kmetice in kmetje so v zadnjih letih v Tinjah doživeli svoj prvi dopust v življenju — po desetletjih garanja.

Del tečajev v Tinjah se odvija v nemščini. Tako so Tinje postale kraj in s časom tudi simbol srečanja, dialoga. Prvi začetki so bili storjeni prav leta 1970, v letu 50. obletnice plebiscita. Mladi kritični zgodovinarji so prav v Tinjah prvič širši koroški javnosti osvetlili drugo plat brambovskih kolajn. Srečanja z gosti nemških prosvetnih domov, predvsem tistega iz Hrastovice/Krastowitz, so medtem postala posnemanja vredna tradicija. Nemški udeleženci tečajev se radi odzovejo vabilu v Tinje, ker se tam dobro počutijo. Pred kratkim je Zveza avstrijskih izobraževalnih domov slavila prav v Tinjah svojo obletnico; ob tej priliki so producirali tudi dia-predavanje. Svojevoljni avtor in fotograf je najbolj doživeto predstavil ravno Tinje.

Nemški programi v Tinjah pa so nuja tudi zaradi tega, ker ni moč v vsaki temi dobiti predavatelja z zadostnim znanjem slovenščine. Prav koroške zbornice se rade odzovejo povabilom ter rade pošljejo svoje referente.

Ena od zadnjih iniciativ je bil letošnji 14-dnevni izobraževalni program za kmečko mladino, ki je zelo dobro uspel. Drugo leto bo takšen seminar tudi za dekleta in Tinje s tem delno ugodijo kritiki, češ zakaj takšen tečaj le za fante. Čim daljši tečaji pa so tudi prizadevanje rektorja Kopeiniga, ker le takšni tečaji imajo oblikovalni efekt tudi za dalj časa.

Tako torej ni čuda, da se je vedno bolj porajala in vsiljevala nuja po povečanih prostorih, ker je dom spričo rasti postal kratkomalo premajhen, pretesen. Tinska domačnost je navzlic štirih do šestih prireditvev čez konec poprečnega tedna grozila utoniti. Le z največjimi organizatoričnimi prijemi je uspelo, da tečaji in tečajniki niso bili napoti drug drugemu. Zelo potrebni so nadalje upravniški prostori, ki naj bi zagotovili gospodarsko vodenje doma. Deloma si je Kopeinig pomagal s staro proštijo, toda to je bil le bolj kompromis. Krvavo manjkajo delovni, komunikacijski in klubski prostori, prostori za rekreacijo.

Tinjski dom je bilo torej spet enkrat treba povečati, tokrat v večjem obsegu. 70 postelj v 45 sobah naj bi zadostilo tudi navalu na večje seminarje, večja dvorana, večja kapela ter že omenjeni drugi prostori naj bi bili čim bolj smotrno zajeti. Po-

leti leta 1981 naj bi bila dela v glavnem končana, odprtje naj bi bilo prav tako leta 1981. Projekt bo požrl 14 milijonov šilingov, od tega bo dobro polovico plačala škofija.

Povečan dom: akcija samopomoči za Slovence in za zblíževalno funkcijo tudi v naprej

Za ostalo vsoto — dobrih šest milijonov šilingov — pa predvideva Kopeinig z akcijo samopomoči, pojem, o katerem koroški Slovenci že dalj časa sanjajo in govorijo. Da, sanjajo in govorijo. Za Tinje računa Kopeinig z vsemi tečajniki in prijatelji doma ter je prepričan, da bo svoj cilj tudi dosegel. „Na temeljih lastne volje in pomoči so koroški Slovenci v vse težjih časih zgradili Mohorjevo, Šentjakob, pa tudi sedanji dom v Tinjah je zgrajen skoraj izključno z darovi duhovnikov, združenih v Sodalitas. Torej sem optimist.“

Za praktika Kopeiniga pa je kulturna dejavnost širša od odrske in pevske. Za Tinje je v središču izobraževanje, nekaj, kar so pred nekaj tedni na novo odkrili razni občni zbori. Izobraževalno vrzel — predvsem v negi slovenščine — napolnjuje dom v Tinjah z raznimi jezikovnimi tečaji. Na jedilnem listu v Tinjah servirajo slovenščino v različnih variantah — od slovenščine za Nemce vse tja do intenzivnega tečaja slovenščine za sodelavce slovenskih časopisov.

Tozadevno ponudbo namerala Kopeinig razširiti drugo leto na vso dvojezično ozemlje, v okviru programa zveze občil. Po krajevni razdelitvi tečajnikov prihaja večina iz Podjune do Celovca. Kopeinig sanja tudi o izobraževalnem centru za zgornji Rož ali Ziljo. Kljub izgraditvi hoče v Tinjah ohraniti domačnost, ki je postala pravi pojem. Negovati hoče tinjski image le s previdnim rastejem, ker se da domačnost ohraniti le v programu z manjšim, preglednim obsegom. Akoravno Kopeinig leta 1968 ni svoje filozofije glede izobraževalne dejavnosti in je dom raste iz vrzeli, ki jih je bilo treba napolniti, uide rektorju proti koncu pogovora le nekaj filozofije, ki si jo je pridobil ob izkušnjah v Tinjah: „Hudo je koordinirati le to, česar ni...“



Tinje: izobraževanje v praksi

Rektor Kopeinig je za „Tinje“ — obče znana in veljavna kratica za tinjski dom prosvete — točno tip tega, kar Amerikanci imenujejo „self-made-man“, torej človek, ki je to, kar je danes, napravil sam iz sebe, ne da bi bil po svoji šolski in poklicni izobrazbi specializiran na to svoje bodoče delovanje. Svoje strokovne sposobnosti si je pridobil sam — predvsem z izkušnjami, ki si jih je pridobil v teku svojega delovanja v vedno bolj rastočem domu, v vedno bolj rastočih Tinjah.

Pred 12 leti so za Tinje veljala še druga merila. Tedaj, ko je dobrolski kaplan Jože Kopeinig po dveh letih kaplanovanja, pomešanimi s precejšnjo mero težav s pretekli domovini zvestimi krogi v fari bil potom dekreta bolj porinjen v Tinje (poleg tega je dobil še nalogo, ukvarjati se s katoliško mladino ter upravljati pisarno slovenskega oddelka dušnopastirskega urada krške škofije), je bil tinjski dom več ali manj zgolj kraj duhovnih vaj, skupno dobrega ducata raznih tečajev s predvsem vzgojno in zakonsko tematiko. Še prej pa je v Tinjah bila tudi kmetijska šola, ki pa je nenazadnje zaradi socialnega preloma, ko polnopoklicni

kmetje niso imeli več pravih perspektiv, zaprla svoja vrata. In danes?

Krivulja kaže navzgor. Nad 250 skupin je bilo v preteklem poslovnem letu v hiši, število prireditvev in ponudb se je torej podvajsetilo. Tinje so včlanjene v Zvezo avstrijskih prosvetnih



Rektor Jože Kopeinig

domov, bile so celo eden od ustanovnih članov tega združenja. Programska težišča so deloma podobna drugim izobraževalnim domovom (južna Koroška ni otok blaženih), na drugi strani pa so prikrojena prav posebnim potrebam tega kraja. V prvi vrsti je treba tukaj ime-

tema in vsebina prve tovrstne publikacije med koroškimi Slovenci sploh — založil jo je Dom v Tinjah, uredil inž. Blaž Singer. Kakor že v uvodu povedano, Kopeinig nima posebne filozofije glede izobraževanja odraslih. Videl pa je številne vrzeli, jih spoznal ter storil, kar je mogel, da jih zamaši ali izpolni.

Prav take vrzeli je videl tudi v založništvu. Obstoječa ponudba ni zadovoljila ne kvantitativno in ne kvalitativno, bila je vsebinsko ozkotirna in se ni lotevala širših vprašanj. Neposredni povod za založniško aktivnost so bili seminarji za izobražence — s teološko, filozofsko in življenjsko tematiko. Vsebinsko teh seminarjev je bilo treba zajeti in napraviti dostopno tudi drugim, ki se teh seminarjev niso udeležili.

Izpolnitev vrzeli pa pomeni tudi vedno iskanje lukenj ter zbujanje zavesti, da je potrebno napolniti praznino. Potrebna pa je pri tem tudi korajža do eksperimentov. — En tak eksperiment so bili programi za različne poklicne skupine. Bili so to in so pretežno še srečanja za kmete, kmetice, lovce, čebelarje, učitelje, poštarje, železničarje, gozdarje, gasilce in druge. Vsebinsko tudi special-

ŠPORT

Podjanski derbi

Na tujem igrišču, pred kar lepo kuliso — zbralo se je 350 gledalcev —, so Šmihelčani na velikonočno nedeljo igrali proti Železni Kapli neodločeno 1:1. Kapelčani, ki so seveda na vso silo hoteli zmagati — govora je bilo o odločilni tekmi — so seveda kar od začetka srečanje hoteli odločiti v svojo korist. Že

v prvih minutah so imeli lepe možnosti za prvi gol. Toda v 15. minuti hiter konter Šmihelčana Ernsta Britzmanna. Topovski strel je zadel samo prečko. Od tega trenutka naprej so domačini igrali bolj previdno. Niso več tako napadali kot v prvih fazah igre.

V drugi polovici igre so Ka-

pelčani s hudim prekrškom poškodovali Šmihelčana Martiča. Moral je zapustiti igrišče. Nedomestil ga je Hermann Andrej. V 67. minuti druga stoođstotna priložnost za Šmihel. Ernst Britzmann je žogo poslal za centimetre čez gol. Po tej možnosti je kazalo, da se bo tekma končala brez zadetkov neodločeno 0:0. A v 82. minuti Hermanna Andreja niso mogli drugače

zaustaviti kot s prekrškom. Sodnik je takoj pokazal na enajstmetrovko, Ramusch Dietmar je to priložnost izrabil in Šmihel je povedel z 1:0. Kapelčani, sicer zelo depremirani, so skušali še izenačiti. Pet minut pozneje so zadeli samo prečko. Toda dve minuti pred koncem je sodnik odločil vse. Kodarin, po mnenju gledalcev v poziciji offside, je poslal žogo v gol. Stran-

ski sodnik Otto Ebner je pokazal proti sredini igrišča. Navijači Šmihela so navalili na moža v črnem, ker da je že enkrat v Globasnici odnesel Šmihel eno točko. Ta jim je ob koncu primanjkovala za vstop v prvi razred.

Škoda, da pri tekmi, ki je tako važna, odloča sodnik o izidu in ne igralci.

(Dalje na 5. strani)